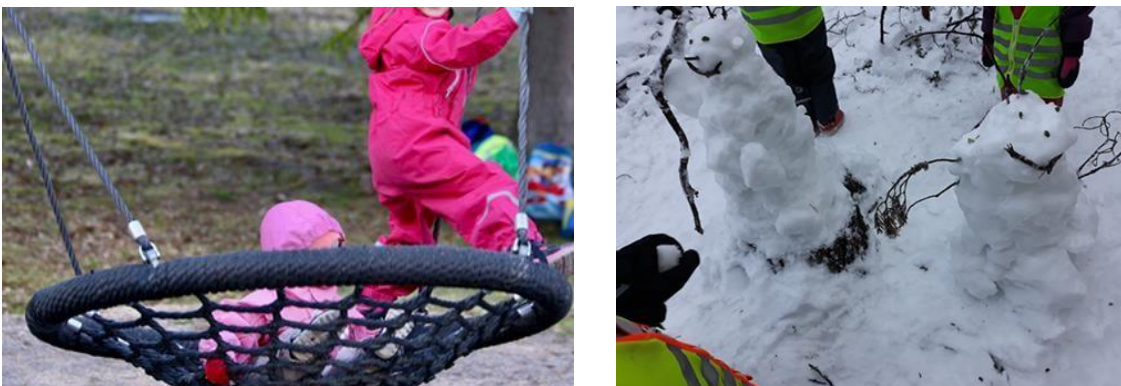

Laukaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

1.9.2025

Varhaiskasvatussuunnitelman valokuvat: Eija Jormakka ja Milla Tuikka

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	2
1.1. Laukaan kunnan painopistealueet	2
1.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	3
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	6
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.....	6
2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	7
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	8
2.4. Arvoperusta.....	9
2.5. Oppimiskäsitys	10
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	11
2.7. Laaja-alainen osaaminen.....	12
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	14
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	15
3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	18
3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	19
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	21
4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	21
4.2. Pedagoginen dokumentointi.....	22
4.3. Monipuoliset työtavat.....	22
4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	23
4.5. Oppimisen alueet	24
4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	30
5. Tuki varhaiskasvatuksessa.....	31
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	31
5.2. Yhteistyö tuen aikana.....	33
5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	34
5.4 Tuen tarpeen arviointi	37
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	38
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	40
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	40
7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	41
7.2. Varhaiskasvatuksen jaettu pedagoginen johtajuus	42

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Laukaan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022). Suunnitelmaa arvioidaan, kehitetään ja täydennetään säännöllisesti. Laukaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä kunnallisten ja yksityisten toimijoiden kanssa ja se velvoittaa kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat varhaiskasvatusturvalaki (540/2018), perusopetuslaki (628/1998), lastensuojelulaki (417/2007) ja laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Opetushallitus varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden pohjalta on laadittu Laukaan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Laukaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma luo pohjan varhaiskasvatustieteiden toiminta- ja kehittämissuunnitelmille ja edelleen lapsikohtaisille varhaiskasvatussuunnitelmille. Perhepäivähoitajat ovat lisäksi työstäneet esihenkilöidensä johdolla Perhepäivähoidon toimintasuunnitelmaa (Peto), joka on tarkoitettu arjen työkaluksi perhepäivähoitoon.

Laukaan kunnan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon seuraavat paikalliset suunnitelmat, jotka täydentävät samassa linjassa toinen toisiaan, muodostaen jatkumon: Esiopetuksen opetussuunnitelma, Perusopetuksen opetussuunnitelma sekä Laukaan hyvinvointi suunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan jatkuvasti ja toimintaa kehitetään arvioinnista saadun tiedon pohjalta. Arviointia toteutetaan kaikilla tasoilla - henkilöstö, huoltajat ja lapset.

1.1. Laukaan kunnan painopistealueet

Lasten suusta

vuorovaikutus ja kohtaaminen

”Vaikuttaa siihen vuoroon. Sillei, että ne kohtaa, että ne näkee toisensa.”

Laukaan kunnan varhaiskasvatuksen painopistealueet vuosille 2025-2027 ovat

- **Leikki**

Leikki ohjaa kaikkea pedagogista toimintaa läpi varhaiskasvatussuunnitelman ja on keskeinen työtapo varhaiskasvatuksessa. Leikki on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Leikissä harjoitellaan muun muassa yhdessä toimimista, toisten huomioimista, omien taitojen haastamista, kielellisiä ja motorisia taitoja ja muistia. Leikin kautta lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja ratkaisemaan ongelmia. Leikkiin yhdistyy luontevasti kaikki oppimisen osa-alueet sekä laaja-alaisen osaamisen taidot.

Lasten oppimista ja hyvinvointia tukeva leikki sisällä ja ulkona tarvitsee henkilöstön tukea. Jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien leikkitaitojensa mukaisesti, henkilöstön tulee ohjata, rikastaa ja tukea leikkiä, olla leikissä mukana ja saatavilla.

Luvussa 4.4 kuvataan tarkemmin leikkiä osana lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä varhaiskasvatuksen toimintatapoja.

- **Vuorovaikutus ja kohtaaminen**

Vuorovaikutus ja kohtaaminen ovat kaiken varhaiskasvatuksen perusta. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin on. Vuorovaikutus ja sen laatu ovat aina varhaiskasvatuksen ammattilaisten vastuulla. On tärkeää kiinnittää huomiota arjessa siihen, kuinka kohtaamme lapset, huoltajat ja työkaverit päivittäin. Henkilöstön vuorovaikutuksen ja kohtaamisen laadulla on suuri vaikutus yleiseen ilmapiiriin, lasten ja henkilöstön viihtymiseen sekä esim. lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Ammatillinen vuorovaikutusosaaminen korostuu muun muassa palautteen vastaanottamisessa ja antamisessa sekä hyvissä käytöstavoissa.

Pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden kiireettömään ja lapsia osallistavaan vuorovaikutukseen, jossa voi ottaa huomioon paremmin lasten yksilölliset tarpeet. Pienryhmätoiminnan tulee näkyä kokopäiväisesti varhaiskasvatuksen arjessa.

Laukaan varhaiskasvatuksessa on käytössä arviointimateriaalia henkilöstön vuorovaikutuksen ja kohtaamisen laadun arviointiin (tikkataulumateriaalit). Arviointimateriaaleista saatavaa tietoa hyödynnetään toiminnan kehittämässä (ks. lisää luku 7).

Vasun painopistealueita avataan yhdessä henkilöstön ja esihenkilöiden kesken mm. henkilöstön vasutyöryhmissä, esihenkilöiden pedagogisissa iltapäivissä ja yksiköiden omissa kehittämisilloissa. Tavoitteena on saada painopistealueet näkymään päivittäisissä toiminnoissa varhaiskasvatuksen arjessa, niin toiminnan suunnittelun, toteutuksen kuin arvioinnin osana.

Aiempien vuosien painopistealueet, liikunta- ja luontokasvatus sekä pienryhmätoiminta ovat tulleet osaksi Laukaan varhaiskasvatuksen arkea. Varhaiskasvatuksessa on kehitetty yksiköiden liikunta- ja luontovastaavien toimintaa ja tätä toimintaa jatketaan.

1.2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lasten suusta

varhaiskasvatussuunnitelma:

”Suunnitellaan sitä, miten kasvatetaan lapsia, millä lailla.”

Lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Siksi varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) on laadittava kaikille varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille sekä kunnallisessa että yksityisessä varhaiskasvatuksessa (varhaiskasvatuslaki 23§). Lapsen vasun lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet (lomake Pedanetissä).

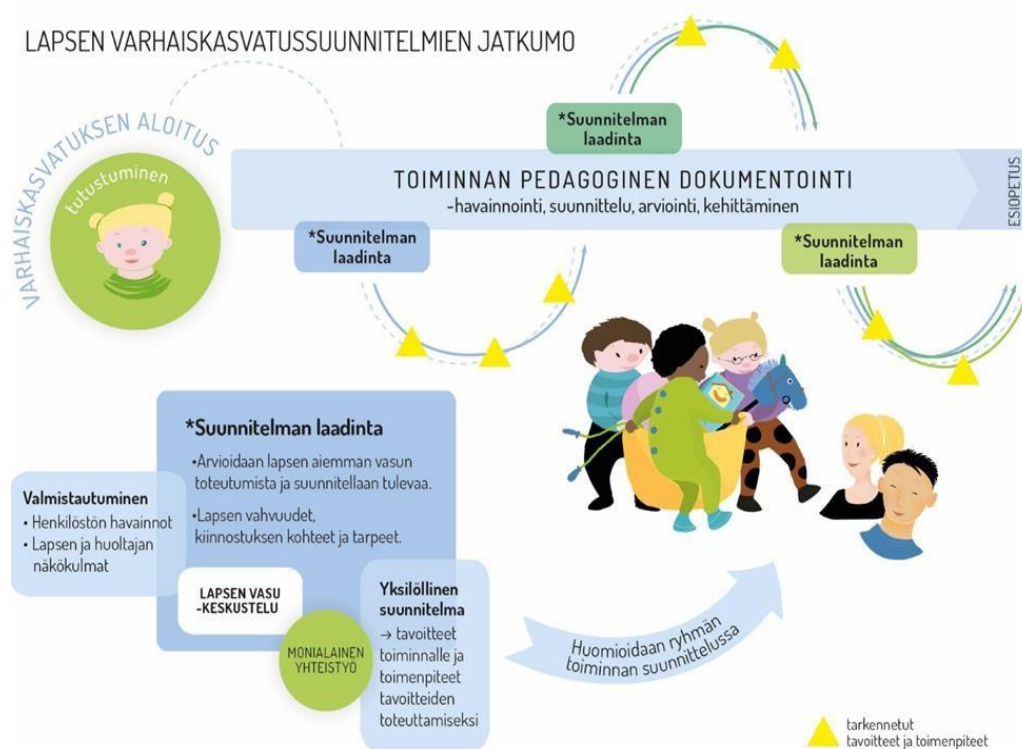
Lapsen vasu laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lapsen ja lapsen huoltajien kanssa **kolmen kuukauden aikana** varhaiskasvatuksen aloituksesta tai uuden toimintakauden aloituksesta. Lapsen vasun toteutumista sekä pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti ja vasua tarkennetaan ja arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa. Lapsen vasuun kirjataan myös lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallintopäätöksen sisällön mukaisesti (hallintopäätöksen laatimisen prosessi kuvattuna luvussa 5). Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen

tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Tarvittaessa vasukeskustelussa käytetään huoltajien kanssa tulkkipalveluita.

Ennen vasukeskustelua lapsen huoltajille toimitetaan saatekirje keskusteluun valmistautumiseksi (Pedanetissä). Henkilöstön on myös selvitettävä lapsen mielipide ja toiveet ja ne on otettava huomioon vasuprosessissa.

Lapsen vasussa kuvataan lapsen osaamista, vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita sekä hänen yksilöllisiä tarpeitaan. Lapsen vasuun kirjataan kunkin lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet, toimenpiteet, tuen tarpeet ja tukitoimet sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Vasuun kirjataan myös huoltajien ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemyksiä lapsen kehityksen ja oppimisen edistymisestä, tuen tarpeista ja toiminnan toteuttamisesta. Vasuun kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle sekä oppimisympäristölle, joilla tuetaan lapsen oppimista ja kehittymistä.

Lapsen vasu on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Vasun tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen vasun toteutumista arvioidaan toimintakausittain, ja arviointi kohdistuu pedagogisten toimintatapojen toteutumiseen.

Kuvittaja: Kaisa Rekinen (<https://www.opi.fi/sites/default/files/documents/lapsen-vasukuva.pdf>)

Varhaiskasvatuksen opettajilla on pedagoginen vastuu lapsen vasun laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa. Lapsen vasun laatiminen on prosessi, johon koko ryhmän henkilöstö osallistuu. Tarvittaessa vasun laatimiseen ja arviointiin osallistuvat myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Kunnalliset ja yksityiset perhepäivähoitajat saavat varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista tukea lapsen vasun laadintaan.

Huoltajat ja henkilöstö sopivat yhdessä lapsen läsnäolosta vasukeskustelussa. Lapsen ikä- ja kehitystaso huomioiden lapsi voi olla mukana koko keskustelun tai osan aikaa. Henkilöstö avaa huoltajille lapsen läsnäolon ja osallisuuden merkitystä sekä tarkoitusta vasukeskustelussa. Lapsen osallisuus vasukeskustelussa antaa lapselle mahdollisuuden olla mukana keskustelemassa häntä koskevista asioista, hänen vahvuuksistaan ja vielä harjoiteltavista asioista. Keinoja saada lapsen osallisuus näkymään vasukeskustelussa ovat esimerkiksi:

- etukäteen tehty haastattelu, kysymysten tai kuvien avulla
- päivän rutiinien arviointi kuvien ja hymynaamojen avulla
- lapsen havainnointi
- arjen dokumentointi (valokuvat, piirustukset)
- lasten palaverit, arjen toiveiden huomiointi

Laukaan varhaiskasvatuksessa on käytössä Lapset puheeksi –menetelmä (LP-menetelmä). Lapset puheeksi on lapsiperheiden palveluissa käytettävä työtapo. LP-menetelmän avulla rakennetaan huoltajien ja muiden lapsen elämän tärkeiden ihmisten välille yhteistä ymmärrystä arjesta. Lapset puheeksi –keskustelu koostuu LP-keskustelusta sekä tarvittaessa neuvonpidosta. Yleensä LP-keskustelu käydään lapsen vasukeskustelun yhteydessä.

Laukaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on käytössä sähköinen vasulomake Muksunetissä. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa on käytössä samansisältöinen vasulomake. Jokaiselle toimintavuodelle otetaan/ avataan uusi vasulomake.

Lapsen vasun liitteitä, jotka ovat saatavilla Pedanetistä, ovat:

- 'Suostumus tietojen luovuttamiseen' –lomake, johon nimetään ne yhteistyötahot, joiden kanssa tehdään yhteistyötä kyseisen lapsen kohdalla (esim. neuvola, terapeutit, sosiaalityö, erikoissairaanhoido jne.). Tämä täytetään jokaisen lapsen vasun liitteeksi. Lomake on vasun lopussa.
- Monikielisellä lapsella 'Vanhemman kertomus lapsesta silloin, kun lapsen äidinkieli on muu kuin suomi' –lomake.
- Lääkehoidon suunnitelma, mikäli lapsella on jokin pitkäaikaissairaus. Se liitetään osaksi lapsen vasua siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi. Mahdollisuuksien mukaan terveydenhuollon ammattilaiset hoitavat perehdytyksen pitkäaikaissairauden hoitoon. Lääkehoidon suunnitelma tehdään aina, jos lapselle annetaan varhaiskasvatuksessa lääkkeitä. Ensisijaisesti lapsen lääkehoito on huoltajan vastuulla. Varhaiskasvatuksessa annetaan vain välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä. Lyhytaikaiset lääkehoitosuunnitelmat eivät yleensä kuulu vasun liitteisiin vaan ne arkistoidaan erikseen.

Laukaan varhaiskasvatuksessa on käytössä päivystykseen ja varahoitoon 'Arjen tavat ja tottumukset' -lomake (lomake Pedanetissä), joka on tarkoitettu tiedonsiirroksi toimintatapojen osalta loma-ajolle lapsille, joiden osalta on erityisen tärkeää siirtää tietoa.

Lapsen varhaiskasvatuksen päättyessä tai lapsen muuttaessa toiseen kuntaan alkuperäiset kappaleet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta liitteineen jäävät varhaiskasvatusyksikköön arkistoitavaksi. Ne arkistoidaan Laukaan varhaiskasvatuksen arkistointiohjeen mukaisesti ja ovat pysyvästi säilytettäviä. Arkistoinnista vastaa lapsen vasun laatinut varhaiskasvatusyksikkö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja arkistoi tuen lasten vasut liitteineen.

Lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatusyksikköön (kunnan sisällä tai eri paikkakunnalle) lähettävän tahon työntekijä siirtää varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimittamalla lapsen vasusta kopion uuteen yksikköön (varhaiskasvatuslaki (540/2018 41§).

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää myös lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä.

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Varhaiskasvatusta järjestetään niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus pyritään järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina.

Varhaiskasvatussuunnitelmatyötä ohjaavat varhaiskasvatuslain (540/2018) 3§:n mukaiset työtämme velvoittavat kymmenen tavoitetta (alla). Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia (Varhaiskasvatuslaki 15 a §), sosiaalihuoltolakia (1301/2014), terveydenhuoltolakia (1326/2010), vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia (380/1987) sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia (519/1977).

Varhaiskasvatuslain (3 §) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena ovat:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Laukaassa varhaiskasvatus järjestetään varhaiskasvatuslain sekä valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoittamalla tavalla. Riittävät, monipuoliset sekä perheille tasapuoliset varhaiskasvatuspalvelut ovat edellytys laadukkaan ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteutumiselle. Pätevä ja osaava henkilöstö, riittävät resurssit kehityksen ja oppimisen tuessa sekä rikas ja monipuolinen oppimisympäristö mahdollistavat laadukkaan palvelun.

2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Lasten suusta

päiväkoti

”Siellä aikuiset hoitaa ja ne jotka omistaa sen lapsen, saa kotona rauhaa tehdä töitä.”

perhepäivähoito:

”Perhe menee vaikka jonnekin hoitoon, vaikka neuvolaan.”

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota lapsille monipuolista ja laadukasta kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta. Laukaan kunnassa varhaiskasvatusta ja esiopetusta järjestävät kunnalliset ja yksityiset toimijat. Esiopetuksen lisäksi lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen perheiden tarpeiden mukaan.

Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoito- ja perhepäivähoitopaikoissa. Ilta- ja vuorohoitoa tarjotaan huoltajien työstä ja opiskelusta johtuvaan tarpeeseen ostopalvelu- ja yksityisissä päiväkodeissa. Vuorohoito on öisin ja viikonloppuisin järjestettävää varhaiskasvatusta. Ilta- ja vuorohoitoa tarjoavat Laukaan Aurinko Leppävedellä ja päiväkotit Hulina Lievestuoreella sekä näiden lisäksi iltahoitoa tarjoaa päiväkotit Sävelmaa Laukaan kirkonkylällä.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Lasten suusta

Hyvä Alku:

”Vaikka elokuvassa alku on semmonen, ei jännittävä, tosi kiva ja hauska.”

Siirtymä- ja nivelvaiheita ovat lapsen varhaiskasvatuksessa aloitus, siirtyminen ryhmästä toiseen (yleensä iän mukaisesti), siirtyminen varhaiskasvatuksesta toiseen ja siirtyminen esiopetukseen tai kouluun. Tulevaan paikkaan tulee siirtää tarvittavat tiedot lasta ja pedagogisia toimintatapoja koskevat välttämättömät tiedot, jotta oppimisen polusta tulee eheä ja tarvittava oppimisen tuki mahdollistetaan.

Laukaan varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen ja perheen varhaiskasvatuksen aloitusta Hyvä Alku – käytännöllä. Varhaiskasvatuspaikkaa hakiessaan huoltajat voivat esittää toiveensa lapsen tulevasta varhaiskasvatuspaikasta. Palvelunohjauksessa huoltajien toive pyritään huomioimaan mahdollisuuksien mukaan. Perheen kanssa keskustellaan tarjolla olevista varhaiskasvatuspaikoista, palvelun tarpeesta ja varhaiskasvatuksessa aloittamisesta sekä Hyvä Alku- käytännöstä. Varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö tai päiväkodin johtaja antaa tiedon uudesta lapsesta henkilöstöstä nimetyille vastuuhenkilölle, joka on yhteydessä perheeseen.

Hyvä Alku –runko:

1. **Aloituskeskustelu** perheen kotona tai varhaiskasvatuspaikassa (=perheen kuuleminen)
2. **Tutustumiskäynnit** varhaiskasvatuspaikkaan
3. **Alkuun panostaminen** (järjestelyt, yhteydenpito, huoltajan mukana olo lapsen ryhmässä)

Ennen **aloituskeskustelua** perheelle on lähetetty Hyvä alku- esite (paperinen tai sähköinen) ja varhaiskasvatuksen aloittavan lapsen esitietolomake (lomakkeet Pedanetissä). Varhaiskasvatuksesta otetaan yhteyttä perheeseen ja sovitaan aloituskeskustelun ajankohta ja paikka. Keskustelu käydään perheen toiveen mukaisesti joko kotona tai tulevassa varhaiskasvatuspaikassa. Keskustelussa saadaan tietoa lapsen arkeen liittyvistä asioista ja huoltajat saavat kertoa ajatuksistaan sekä odotuksistaan. Aloituskeskustelun periaatteita ovat perhettä kuuleva, luottamusta ja dialogia rakentava tapa. Sen jälkeen sovitaan toinen tapaaminen, tutustumiskäynti tulevaan varhaiskasvatuspaikkaan.

Tutustumiskäynnillä henkilöstö esittelee tulevan varhaiskasvatuspaikan tilat ja käytänteet (mm. vaatetus, lapsen sairastuminen, poissaoloista ilmoittaminen). Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa

huomioidaan tutustumiskäynnille tuleva perhe ja ennakoidaan lapsen tuloa ryhmään esim. oman naulakkopaikan nimeämisellä. Tällä käynnillä täytetään mahdollisuuksien mukaan myös palvelusopimus (Pedanetissä), jossa sovitaan lapsen varhaiskasvatukseen liittyvistä keskeisistä asioista, sekä mm. varhaiskasvatuksen tarpeesta ja päivittäisistä hoitoajoista.

Lapsen turvallista alkua helpottaa, jos huoltaja voi olla lapsen mukana ainakin osapäiväisesti ensimmäisinä päivinä. Lapsen varhaiskasvatuspäiviä voi myös kasvattaa hiljalleen täyteen pituuteensa, mikä auttaa lasta sopeutumaan helpommin uuteen tilanteeseen. Ensimmäisten viikkojen aikana henkilöstö tukee ja kannattelee lasta uudessa elämänvaiheessa ja panostaa tiiviiseen yhteistyöhön huoltajien kanssa.

Lapsi siirtyy ryhmästä toiseen useimmiten iän mukaan. Lapsi voi käydä tutustumassa uuteen ryhmään tutun henkilöstön jäsenen tai huoltajansa kanssa. Lähettävän ryhmän työntekijä toimittaa lapsen vasun tiedonsiirtona uuteen ryhmään.

Lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen voidaan hyödyntää Hyvä Alku -käytäntöä. Lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatusyksikköön (kunnan sisällä tai eri paikkakunnalle) lähettävän tahon työntekijä siirtää varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimittamalla lapsen vasusta kopion uuteen yksikköön (Varhaiskasvatuslaki (540/2018) 41§). Sekä ryhmästä että yksiköstä toiseen siirtyessä voi tarvittaessa tiedonsiirrossa olla mukana lapsen asioita käsitellyt monialainen työryhmä.

Esiopetusryhmään tutustuminen järjestetään keväällä. Tällöin lapsi näkee tulevan esiopetuspaikkansa ja yleensä opettajansa ja vertaisryhmänsä. Mikäli lapsi siirtyy esiopetukseen toiseen yksikköön, voidaan käyttää Hyvä alku –käytäntöä. Lapsen siirtyessä esiopetukseen, käytössä on erillinen tiedonsiirtolomake (lomake Pedanetissä), jolla opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään. Tehostetun ja erityisen tuen osalta tiedonsiirtoa kuvaillaan tarkemmin kohdassa 5.5. Lapsen huoltajille kerrotaan tiedonsiirrosta etukäteen ja tiedonsiirtoa tehdään yhteistyössä huoltajan kanssa. Huoltajat saavat aina halutessaan kopion lapselle varhaiskasvatuksessa laadituista asiakirjoista. Huoltajilla on oikeus tietää, mihin heiltä saatuja tietoja käytetään, missä tilanteissa tietoja siirretään ja miksi. Poikkeuksena tästä ovat eräät lastensuojelulliset ilmoitusvelvoitteet.

2.4. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät varhaiskasvatusta koskevan arvoperustan:

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkömyksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyys- ja elämäntavan olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

2.5. Oppimiskäsitys

Laukaan varhaiskasvatuksessa toimitaan valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvatus oppimiskäsityksen mukaisesti. Tämän oppimiskäsityksen mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys

pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. Uusilla opittavilla asioilla tulee olla yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. Lapsia myös tuetaan tunnistamaan ja löytämään omia vahvuuksiaan.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatus pohjautuu Arvoperusta-luvussa määriteltyihin arvoihin sekä kulttuuriin liittyviin tapoihin ja normeihin. Lapsia kannustetaan muodostamaan omia mielipiteitä ja arvioimaan kriittisesti ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan ja käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen tarkoituksena on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Opetuksen lähtökohtana on aiemmin esitellyt määrittely oppimiskäsityksestä. Oppiminen nähdään kokonaisvaltaisena jatkumona. Innostava ja motivoiva oppimisympäristö tukee lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa huomioidaan lasten vahvuudet, kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet sekä yksilölliset tarpeet.

Hoito on tunnepohjaista välittämistä ja fyysisistä perustarpeista huolehtimista. Kunnioittava ja sensitiivinen vuorovaikutussuhde lasten ja henkilöstön välillä, myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Jokaisella lapsella on oikeus positiiviseen ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen arki muodostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuksista, jossa painottuu pedagogiikka. Kokopäiväpedagogiikan mukaisesti päivän eri tilanteet ovat samanaikaisesti niin hoidon kuin kasvatuksen ja opetuksen tilanteita. Kokopäiväpedagogiikan toteutuminen edellyttää, että päivän eri tilanteet on pedagogisesti suunniteltu. Ammattitaitoinen henkilöstö mahdollistaa kaikkien kolmen ulottuvuuden toteutumisen ja on tärkeää, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten nämä osa-alueet yhdistetään.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista, kun edellytetään tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.

Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan.

Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää

muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa.

Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä.

Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaito on keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, eli erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Toimiva toimintakulttuuri edistää varhaiskasvatuksen laatua sekä tukee varhaiskasvatuksen toteuttamista ja sen tavoitteiden saavuttamista.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria tulee jatkuvasti arvioida ja kehittää. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvatuksessa kaikkien

työtapojen tulee tukea lasten kehitystä ja oppimista ja ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, kehittämiseen ja laatuun. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Varhaiskasvatuksen toiminnan lähtökohtana tulee olla jatkuva kuntatasoinen ja yksikötasoinen arviointi ja kehittäminen. Toimintakulttuurin kehittämisessä henkilöstön asenne on avainasemassa: ennakkoluulottomuus, avoimuus uusille asioille, halu oppia uutta ja kyky tarkastella asioita eri näkökulmista. Kehittämisen lähtökohtana on lasten etu. Toiminta ja sen kehittäminen sekä arviointi perustuvat toisia arvostamaan, koko yhteisöä osallistamaan ja luottamusta rakentamaan säännölliseen dialogiin. Lasten ja huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä kuullaan ja hyödynnetään toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Inklusiivisuus nähdään varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen liittyvänä peruseriaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään lasten, henkilöstön ja huoltajien osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Inklusion tavoitteena on, että jokainen lapsi saa kokea oppimisen iloa, tuntea kuuluvansa ryhmään ja oppia vertaisiltaan.

Jokaisessa yksikössä tehdään toimintakausittain **yksikkökohtainen pedagoginen toiminta- ja kehittämissuunnitelma** (lomake Pedanetissä), ja sitä arvioidaan toimintakauden lopuksi. Toiminta- ja kehittämissuunnitelmassa sovitut tavoitteet tulee näkyä myös tiimisopimusta kirjattaessa.

Tiimeissä yhteisesti sovitut ja pedagogisesti perustellut käytänteet kirjataan ylös **tiimisopimukseen** (lomake Pedanetissä). Ryhmässä käytettävät yleisen tuen menetelmät valitaan **yleisen tuen valikosta** (lomake Pedanetissä) ja kirjataan tiimisopimukseen. Tiimivastaava vastaa tiimisopimuksen kirjaamisesta. Tiimisopimuksen kirjaaminen tulisi olla aloitettuna syyskuun loppuun mennessä. Tiimisopimus toimitetaan myös esihenkilöille ja sitä voidaan käydä yhdessä esihenkilön ja tiimin kanssa läpi. Näihin yhdessä sovittuihin asioihin palataan tiimissä säännöllisesti toimintavuoden aikana

ja arvioidaan, mitkä asiat toimintakulttuurissa vaativat kehittämistä ja tarvittaessa kirjataan ylös uudet sovitut asiat.

Toimintakulttuurin kehittämiskohteiden huomaamiseksi jokainen henkilöstön jäsen havainnoi jatkuvasti toimintakulttuurin käytänteitä ja reflektoi omaa toimintaansa. Toimintakauden lopussa tiimit arvioivat toimintaansa ja tavoitteiden toteutumista ja kirjaavat arvioinnin tiimisopimukseen. Esihenkilöt tukevat tiimejä jatkuvaan tavoitteellisuuteen, arviointiin ja toiminnan kehittämiseen. Esihenkilö osallistuu mahdollisuuksien mukaan tiimin toimintakauden arviointiin ja tiimisopimus toimitetaan arvioinnin jälkeen myös esihenkilölle tutustuttavaksi.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa koko henkilöstö, lapset ja huoltajat muodostavat yhdessä oppivan yhteisön. Tässä yhteisössä kaikki oppivat yhdessä ja toisiltaan. Jokaista yhteisön jäsentä arvostetaan omana itsenään ja kannustetaan jakamaan ajatuksiaan. Positiivinen ilmapiiri yhteisössä ja yhteenkuuluvuudentunne mahdollistavat rohkaistumisen itsensä ilmaisemiseen. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen, mutta antaa myös tilaa erehdyksille ja niistä oppimiselle. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivaan yhteisöön kuuluvat oleellisesti myös henkilöstön toimintaa tukevat esihenkilöt.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnistetaan ja ymmärretään leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Leikki saa näkyä ja kuulua. Leikin toteutumista ja pitkäkestoisuutta varten turvataan leikkiville lapsille ja henkilöstölle leikkirauha-, -aika, ja -tila.

Lämpimässä vuorovaikutuksessa henkilöstö on läsnä ja elää hetkessä. Hyväksyvät äänensävyt, ilmeet ja eleet luovat lämpimän vuorovaikutussuhteen henkilöstön jäsenten ja lasten välille. Lapsille osoitetaan, että kaikki tunteet ovat sallittuja, ja henkilöstö vastaa lasten tunneilmaisuun empatialla. Yhdessä harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, tulemaan toimeen kaikkien ihmisten kanssa ja kohtelemaan toisia arvostavasti ja tasapuolisesti. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen. Henkilöstö mallintaa lapsille rakentavaa vuorovaikutusta.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus on jokaisen lapsen kohtaamista yksilönä ja osoittamista, että hän on tärkeä osa ryhmää ja yhteisöä. Se on myös lasten kuuntelua ja kuulemista: lasten mielipiteiden ja äänen esille nostamista. Osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden luominen on henkilöstön tehtävä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa ikätasoonsa sopivalla tavalla varhaiskasvatuksen arkitilanteissa. Osallisuuden kautta lapset oppivat oikeuksista sekä vastuusta ja valintojen seurauksista. Henkilöstön aito, aktiivinen läsnäolo tukee lasten osallisuutta. Lasten havainnoimisen kautta henkilöstö pystyy huomaamaan sellaisiakin kiinnostuksenkohteita ja toiveita, joita he eivät tuo sanallisesti esille. Henkilöstön valmius muuttaa suunnitelmiaan mahdollistaa lasten ideoihin tarttumisen.

Henkilöstön on tärkeää keskustella toimintakulttuuria kehittäessään yhdenvertaisuuteen, inklusiivisuuteen ja tasa-arvoon liittyvistä näkemyksistään. Miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen,

katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksessa kaikkia yhteisön jäseniä tulee kohdella yhdenvertaisesti. Henkilöstön esimerkki toisia arvostavasta, oikeudenmukaisesta ja tasa-arvoisesta kohtelusta välittyy myös lapsille. Tarvittaessa henkilöstö puuttuu lasten puheessa tai toiminnassa esille tulevaan syrjintään.

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Lapset saavat tehdä valintoja mielenkiinnonkohteidensa pohjalta ja lapsia kannustetaan kokeilemaan asioita monipuolisesti ilman ennakko-odotuksia. Henkilöstö välttää luomasta puheellaan tai toiminnallaan sukupuoleen liittyviä oletuksia tai rooleja.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Jokaisella lapsella on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Ryhmässä läsnä olevia kulttuureja ja katsomuksia käsitellään lapsiryhmän kanssa. Henkilöstö välittää jokaista ihmistä ja kulttuuria arvostavaa asennetta ja ajattelutapaa lapsille.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö on lapsille kielellisinä malleina ja rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Kaikkia lapsiryhmässä läsnä olevia kieliä tehdään näkyviksi ja ollaan niistä kiinnostuneita. Lasten kielellisiä taitoja vahvistetaan lasten tarpeiden mukaisesti. Laukaan varhaiskasvatuksessa on koottu 'Lapsen monikielisuuden tukeminen Laukaan varhaiskasvatuksessa- ja esiopetuksessa' -materiaali henkilöstölle (materiaali Pedanetissä) monikielisten lasten tukemisen avuksi.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Lasten hyvinvoinnille tärkeää on terveellisen, turvallisen ja liikunnallisen varhaiskasvatusympäristön tarjoaminen. Lasten liikuntasuosituksen mukaan (THL) alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa, joka toteutuu varhaiskasvatuksessa ja kotona. Kolmen tunnin suositus pitää sisällään kevyttä liikuntaa, reipasta ulkoilua sekä erittäin vauhdikasta fyysistä aktiivisuutta. Toimintaympäristöstä tulee tehdä aktiivisuutta ja liikkumista vahvistava ja pitkiä istumisjaksoja tulee välttää.

Liikunnan lisäksi lapset tarvitsevat mahdollisuuksia lepoon ja rauhoittumiseen. Kiireetön, keskittymistä edistävä ympäristö sekä selkeä, suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää lapsen hyvinvointia.

Lapsille tarjotaan terveellistä, monipuolista ravintoa ja opetetaan terveellisiä ruokailutottumuksia. Lasten kanssa tutustutaan ruokaan kaikilla aisteilla ja tehdään ruokailusta mukava, kiireetön ja paineeton tilanne.

Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan toimimaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurillisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan mukaisesti. Lasten kanssa harjoitellaan tekemään vastuullisia valintoja arjessa. Luontoon luodaan arvostava suhde, hyödynnetään luontoa toimintaympäristönä ja harjoitellaan luonnossa toimimista. Toimintaympäristöistä ja materiaaleista harjoitellaan pitämään yhdessä huolta.

Kehotunnekasvatus tähtää myönteiseen kehoitsetuntoon, kehonkuvaan ja hyvään tunteeseen omaa kehoa kohtaan. Lapselle tulee tarjota ikätasoisia tietoja sopivasti, vaikka hän ei osaisi tai rohkenisi itse kysyä. Kehotunnekasvatukseen ja turvataitoihin liittyen on saatavilla materiaalia esim. Väestöliiton sivuilta.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin tulee olla lapsille turvallinen fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Laukaan varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma on saatavilla Pedanetissä. Yksiköiden turvallisuussuunnitelmat pidetään ajan tasalla ja käydään läpi vuosittain. Uudet työntekijät perehdytetään turvallisuusjärjestelyihin ja henkilöstölle järjestetään säännöllisesti turvallisuuskoulutusta. Turvallisuudesta vastaavat suorittavat jatkuvaa valvontaa ja onnettomuustilanteiden varalta harjoitellaan. Varhaiskasvatuksen turvallisuus on henkilöstön, toimintayksiköistä ja niiden tiloista vastaavien sekä huoltajien yhteinen asia. Varhaiskasvatuksen riskienhallintaan kuuluu toimintaan kohdistuvien uhkien tunnistaminen, niihin varautuminen, niiden välttäminen sekä vaaraa aiheuttavien tekijöiden poistaminen. Turvallisuuden seuraaminen ja jatkuva kehittäminen ovat jokaisen yksikön velvollisuus.

Varhaiskasvatuksen turvallisuuden johtaminen on järjestelmällistä toimintaa, jonka tavoitteena on luoda turvalliset olosuhteet henkilöstön, lasten ja huoltajien toiminnalle. Turvallisuuden johtamisella edistetään henkilöstön ammatillista osaamista ja toimintakykyä sekä turvallisuutta luovaa pedagogista toimintaa. Toimenpiteinä ovat mm. turvallisuussuunnittelu, henkilöstön osaamisesta vastaaminen sekä riskien arviointi, mittaaminen ja seuranta. Turvallisuusjohtamisella rakennetaan varhaiskasvatuksen turvallisuuskulttuuria, turvallisuusosaamista sekä turvallisuuskasvatuksen periaatteita.

Laukaan varhaiskasvatuksessa on käytössä Suunnitelma lasten suojelemiseksi kiusaamiselta, häirinnältä ja väkivallalta, jossa kuvataan toimintatavat em. tilanteiden ennaltaehkäisemiseen sekä toimimiseen kiusaamistilanteiden varalle. Henkilöstö perehdytetään suunnitelman käyttöön. Lapsille opetetaan suunnitelman mukainen toiminta mahdollisissa kiusaamistilanteissa. Kiusaamisen vastainen työ edellyttää yhteistyötä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa painopiste on kiusaamisen ennaltaehkäisyssä, jotta kiusaamistilanteita ei pääsisi syntymään. Se on lapsiryhmän havainnointia ja vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan, turvallisen ryhmän luomista sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Henkilöstön tulee varmistaa, että jokaisella lapsella on ryhmässä turvallinen olo.

Laukaan varhaiskasvatuksen työntekijöille on ohje Lapsen voimakkaan tunnereaktion kohtaaminen ja fyysinen rajoittaminen, jonka käyttöön työntekijät perehdytetään. Varhaiskasvatuksen arjessa tulee ajoittain tilanteita, jolloin lapsen itsesääteily sekä tunteiden ilmaisu kaipaavat aikuisen intensiivistä tukea sekä ohjausta. Näissä tilanteissa lapsen fyysinen rajoittaminen on viimesijainen, mutta joskus välttämätön vaihtoehto lapsen tukemiseksi, rauhoittamiseksi sekä suojelemiseksi. Ohjeistus on saatavissa Pedanetissä.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, monipuolinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, yhteisöjä, toimintatapoja, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristö koostuu fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista ja toiminnallisista tekijöistä. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään niin, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Oppimisympäristöjä kehitettäessä ja rakentaessa

huomioidaan tilojen toimivuus, muunneltavuus, viihtyisyys, sisäilman laatu, akustiikka, valaistus ja ergonomia. Tilojen tulee olla myös esteettömiä, jotta ne mahdollistavat tasapuoliset osallistumismahdollisuudet kaikille.

Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Ympäristön tulee tarjota myös mahdollisuuksia monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Hyvä oppimisympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden valita mieleistä toimintaa, esimerkiksi lempileikkejä, liikkumista, pelailua tai rauhoittumista. Toimiva oppimisympäristö tukee lasten keskittymistä. Pienryhmät ja riittävän rauhallinen ympäristö ovat tässä keskeisessä osassa.

Henkilöstön ja lasten vuorovaikutussuhteet ovat osa oppimisympäristöä. Oppimisympäristöön on tärkeää luoda oppimista edistävä, positiivinen ilmapiiri. Jokainen saa toimia oppimisympäristössä omana itsenään ja ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat turvallisen oppimisympäristön.

Sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, kulttuurikohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Kulttuuripalvelut, lähiliikuntapaikat, puistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä.

Henkilöstö vastaa oppimisympäristöjen luomisesta, arvioimisesta ja kehittämisestä ryhmän tarpeiden mukaiseksi. Vasu-keskusteluissa asetetut tavoitteet ohjaavat oppimisympäristöjen kehittämistä, samoin lasten sen hetkiset mielenkiinnonkohteet. Oppimisympäristö saa olla käyttäjiensä näköinen; lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt ovat näkyvillä.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Yhteistyön ja huoltajien kohtaamisen periaatteita ovat luottamus, kunnioittava suhtautuminen, avoimuus ja rehellisyys. Avoin keskustelu ja keskinäisen luottamuksen syntyminen ovat yhteistyössä tärkeää ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Huoltajat ovat omien lastensa asiantuntijoita, henkilöstö tukee huoltajia kasvatustehtävässään ja tuo esille varhaiskasvatuksen näkökulmasta lasten arkea ja kehitysvaiheita. Päämääränämme on lasten kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin turvaaminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajien mahdollisuus vaikuttaa lastensa varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on tärkeä osa varhaiskasvatuksen toteuttamista.

Varhaiskasvatuksen aloitus- ja nivelvaiheissa henkilöstön ja huoltajien välinen keskustelu lapsesta on erityisen tärkeää (aloitus- ja nivelvaiheista tarkemmin kohdassa 2.3.). Päivittäin huoltajille kerrotaan

lasten päivästä tuonti- ja hakutilanteissa ja huoltajille annetaan mahdollisuus kertoa tai kysyä haluamiaan asioita. Lisäksi huoltajien kanssa sovitaan keskustelu aika vähintään kaksi kertaa vuoden aikana, kun lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma ja kun suunnitelmaan asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan. Tarvittaessa keskustelussa hyödynnetään tulkkipalveluita. Huoltajille tai perheille suunnatut yhteiset tilaisuudet mahdollistavat yhteisen keskustelun toisten huoltajien sekä henkilöstön kanssa. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Huoltajilta pyydetään palautetta varhaiskasvatuksen toiminnasta sekä palautekyselyillä että suullisesti keskusteluissa. Huoltajia kannustetaan sanomaan mielipiteensä varhaiskasvatuksen toiminnasta avoimesti. Palautetta hyödynnetään kehittämistyössä. Huoltajilla on myös mahdollisuus tulla seuraamaan varhaiskasvatuksen toimintaa.

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Laukaassa tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi koulut ja toiset varhaiskasvatussyksiköt, vapaa-aikapalvelut, kulttuuripalvelut, kirjasto, vanhuspalvelut ja katsomusyhteisöt, kuten seurakunnat. Pedanetissä on ohjeistusta uskonnollisten tilaisuuksien järjestämiseen varhaiskasvatuksessa (Uskonnolliset tilaisuudet Laukaan varhaiskasvatuksessa).

Laukaan kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä painottuvat ohjauksellinen, tiedotuksellinen ja vuorovaikutuksellinen näkökulma. Yksityistä varhaiskasvatusta ohjaavat Laukaan varhaiskasvatussuunnitelma sekä Laukaan yksityisen varhaiskasvatuksen palvelurahan sääntökirja. Yksityiset palveluntuottajat osallistuvat varhaiskasvatuksen johtoryhmään sekä muihin toiminnan kannalta olennaisiin työryhmiin. Varhaiskasvatuksessa järjestetään koulutus- ja kehittämistapahtumia, joihin osallistuu myös yksityisiä palveluntuottajia ja heidän työntekijöitään. Yksityisten varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöille järjestetään yhteiset tapaamiset kaksi kertaa toimintakauden aikana. Kunta valvoo yksityistä varhaiskasvatusta yhteistyössä Aluehallintoviraston kanssa.

Lastenneuvolassa tehdään 4-vuotiaille lapsille laajempi terveystarkastus, johon varhaiskasvatuksen henkilöstö täyttää yhteistyölomakkeen (lomake Pedanetissä). Terveystarkastaja kokoaa 4-vuotisneuvolassa tehdyt tehtävät ja havainnot lomakkeelle, jonka hän toimittaa huoltajan suostumuksella varhaiskasvatuksen erityisopettajan kautta varhaiskasvatukseen. Huoltajien suostumuksella yhteistyötä tehdään myös neuvolakäyntien välillä, ja tarvittaessa neuvolan yhteistyölomake täytetään myös muille ikäkausitarkastuskäynneille (lomake Pedanetissä).

Tarvittaessa lapsen ja perheen kanssa yhteistyössä toimivat mm. puhe- ja toimintaterapeutit sekä pikkulapsipsykologi.

Hyvinvointi- ja perhekeskus HyPe kokoaa tietoa ja tiedottaa kunnan, hyvinvointialueen, Laukaan seurakunnan ja järjestöjen lasten nuorten ja perheiden palveluista ja tapahtumista.

Perheneuvola (PeNe) palvelee lapsiperheitä alle 18 –vuotiaiden kasvuun ja kehitykseen sekä perheen ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Perheneuvolaan perhe voi ottaa itse yhteyttä tai

varhaiskasvatuksen työntekijä voi olla palveluihin yhteydessä huoltajien puolesta, huoltajan suostumuksella.

Myös **sosiaalipalveluiden** kanssa tehdään tarvittaessa yhteistyötä.

Lasten tuen tarpeisiin liittyvää monialaista yhteistyötä kuvataan tarkemmin luvussa 5.2.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Lasten suusta

“Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arvioiminen on tietokoneella työskentelyä. Se on sitä, että opet suunnittelee meille tekemistä.”

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio alla). Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessäideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Pedagogisen toiminnan pohjana on luottamuksellisen suhteen syntyminen lasten ja henkilöstön välille, henkilöstön positiivisuus ja kunnioitus lapsia kohtaan. Pedagoginen toiminta on henkilöstön

ymmärrystä perustella toimintaansa ja toiminnan vaikutuksia lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Laadukkaan Pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen havainnointi, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Se on myös taitoa nähdä lasten yksilölliset tarpeet, kuunnella lasten ajatuksia ja huomioida, että jokainen arjen tilanne päivän aikana on oppimistilanne (kokopäiväpedagogiikka). Pedagogista toimintaa on myös kyky yhdistää oppimisen osa-alueita lasten arkeen ja liittää lapset oman vertaisryhmänsä jäseneksi.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut yksilölliset tavoitteet toimivat aina arjen pedagogisen toiminnan lähtökohtana. Tärkeää on myös toiminnan mukauttaminen yksilön ja lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi. Henkilöstö kehittää jatkuvasti tiimeissä omaa pedagogista toimintaansa yhteisen tiimisuunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kautta.

Pedagogisen toiminnan toteuttamisen peruslähtökohtina ovat:

- Lapsilähtöinen, lapsia osallistava toiminta, joka vaatii henkilöstöltä havainnointia ja taitoa toimia niiden pohjalta. Henkilöstön omalla toiminnalla edesautetaan lasten osallisuutta. Pohjana lasten kanssa yhdessä sovitut säännöt.
- Henkilöstön pedagogiset valmiudet: motivoiminen, lapsiryhmän hallinta, hyvät kasvatukselliset ja opetukselliset menetelmät
- Pedagogisen kokonaisuuden muodostaminen lasten koko päivästä (kokopäiväpedagogiikka)
- Tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle, johon myös arviointi kohdistuu

Lasten suusta

Kasvatus:

”Yrittää opettaa tekemään kiltiksi, yhdistyy kaikkiin kasvatuksiin.”

Opetus:

”Opetetaan lapsia sillein, että ne oppii jotain. Voi opettaa vaikka numeroita, kirjaimia.”

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on toiminnan suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva työväline, ei vain lopputulos. Varhaiskasvatuksen arjen dokumentointi tekee näkyväksi havainnot lasten ideoista ja kiinnostuksen kohteista. Dokumentointi mahdollistaa lapsille kokemuksen siitä, että heidän ideoillaan, ajatuksillaan ja toiminnallaan on vaikutusta.

Henkilöstö valitsee lapsiryhmälle soveltuvat dokumentoinnin menetelmät ja välineet. Dokumentoinnin välineinä voivat olla esim. videointi, kasvun kansiot, valokuvat tai lasten ja huoltajien kertomukset. Dokumentoinnissa hyödynnetään myös sähköisiä välineitä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä huoltajien ja henkilöstön yhdessä laatima pedagoginen dokumentti. Tiimitasolla pedagoginen dokumentointi näyttäytyy yhteisenä toiminnan suunnitteluna, arviointina ja näiden kirjaamisena.

4.3. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen, sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Lapset saavat myös osallistua työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Projektityöskentely on yksi toimintatapa pitkäkestoisempaan ja syvällisempään sekä lapsia osallistavaan toimintaan.

Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöt muokataan lasten kehitystasolle suotuisaksi. Tavoitteena on toimia vaihtelevissa ympäristöissä eri materiaaleja ja työtapoja hyödyntäen sekä tutkien kaikilla aisteilla ja koko keholla. Monipuolisten työtapojen käyttäminen mahdollistaa myös henkilöstön vahvuuksien esilletuomisen ja hyödyntämisen.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki ohjaa kaikkea pedagogista toimintaa läpi varhaiskasvatussuunnitelman. Leikillä on itseisarvo lapsille, lapset eivät itse koe leikkiä oppimisen välineenä vaan tapana olla ja elää. Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista yhdistävät rakenteet kuten yhdessä tekeminen, innostus ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittää mm. lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia, motoriikkaa, vuorovaikutustaitoja, kärsivällisyyttä, muistia sekä toisten huomioimista. Leikin kautta lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja ratkaisemaan ongelmia.

Leikki on ensiarvoisen tärkeää lasten kehitykselle, mutta leikki kuuluu myös henkilöstölle. Lasten oppimista ja hyvinvointia tukevaa leikkiä ei synny ja kehity ilman henkilöstön tukea. Henkilöstön tehtäviä ovat leikin edellytysten turvaaminen inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ja kehittyvien leikkitaitojen tukeminen. Jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien leikkitaitojensa mukaisesti, henkilöstön tulee ohjata, rikastaa ja tukea leikkiä, olla leikissä mukana ja saatavilla.

Henkilöstön emotionaalinen läsnäolo ennaltaehkäisee leikissä syntyviä ristiriitoja ja luo turvallisen ilmapiirin leikille. Henkilöstö vahvistaa vuorovaikutusta leikkijöiden välillä ja ohjaa lapsia harjoittelemaan leikissä mahdollisesti tulevien ristiriitojen selvittelyä. Leikin havainnoiminen mahdollistaa henkilöstön osallistumisen leikkiin tilanteeseen sopivalla tavalla. Pienryhmätoiminta lisää leikin jatkuvuutta, pitkäkestoisuutta ja vuorovaikutteisuutta.

Henkilöstön tehtävänä on laajentaa lasten kokemusmaailmaa ja tuoda leikkiin monipuolista sisältöä lasten mielenkiinnonkohteiden mukaisesti. Leikkiympäristöstä luodaan leikkiin kutsuva, monipuolinen ja turvallinen. Leikkivälineet sijoitetaan leikkiympäristöön niin, että lapset tietävät, mitä välineitä on tarjolla ja he pystyvät niitä hyödyntämään. Lapset ovat osallisina leikkiympäristöjen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy niille nimetyissä tiloissa. Lapsille tulee tarjota mahdollisuus pitkäkestoisiin ja monipuolisiin leikkeihin tarjoamalla aikaa, tilaa ja monipuolisia leikkivälineitä.

Lastenkulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida leikkiä eri menetelmin ja hyödyntää havaintoja toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Leikin havainnointi ja dokumentointi lisäävät henkilöstön ymmärrystä lapsia kiinnostavista tai mietityttävistä asioista.

4.5. Oppimisen alueet

Lasten suusta

“**Oppimisen osa-alueita** on tehtävät, uudet paikat, uudet ruuat, piirtäminen, kirjoittaminen, numerot, lukeminen, värit, matikka, leikit.”

Oppimisen alueet on ryhmitelty varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden, kysymysten ja osaamisen mukaisesti. Yhdistelemällä monipuolisesti eri osa-alueita mahdollistetaan asioiden ja ilmiöiden laaja-alaista tarkastelua ja tutkimista sekä edistetään eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Kielten rikas maailma

Lasten suusta

“Kielen rikas maailma tarkoittaa äidinkieltä. Mun kielellä ei oo rahaa!”

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia, kielellistä identiteettiä, sekä uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia sekä audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä. Se on yhteydessä myös lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen sekä aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Kielen avulla lapset hankkivat tietoa, ottavat haltuun erilaisia tilanteita, toimivat vuorovaikutuksessa muiden kanssa sekä ilmaisevat itseään. Kielenkehitystä tukevat monipuolinen ympäristö ja positiivinen palaute vuorovaikutustaidoista sekä yhteistyö huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kodeissa voidaan käyttää useampaa kieltä ja vuorovaikutuksen tavat voivat olla vaihtelevia. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen osa-alueilla.

Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi lasten aloitteisiin, myös non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitoja** tuetaan rohkaisemalla lapsia puhumaan eri tilanteissa sekä henkilöstön että toisten lasten kanssa. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** vahvistetaan harjoittelemalla kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät **kielellistä muistia ja sanavarastoa**. Niiden kehittymistä tukevat myös esimerkiksi arjen lorut ja laululeikit. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Ilmaisun monet muodot

Lasten suusta

“Eikös ilmaisu tarkoita kaikenlaista nimittelyä?”

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea tavoitteellisesti lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa lapset tutustuvat eri

taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä lisäävät valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa myös lasten osaamista monilukutaidon, osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lasten identiteettiä. Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden osaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta. Ilmaisun prosessissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu sekä dokumentointi. Taidekasvatuksessa harjoitellaan myös suunnittelutaitoja, luovaa ongelmanratkaisua sekä rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lapsen kyky hahmottaa musiikkia, äänen kestoa, tasoa, sointivärejä ja voimaa kehittyy leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Lasten kanssa lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin tahdissa. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä, musiikkiesitysten harjoitteluprosessista sekä esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisessa ilmaisussa lapsille tarjotaan mahdollisuus nähdä ja kokea kulttuuria monipuolisesti. Lapset kokeilevat eri työtapoja ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Kuvallisessa ilmaisussa kiinnitetään huomiota mm. väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen sekä taiteen herättämiin tunteisiin.

Käsityöllisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille mm. kokeilun, tutkimisen ja oivaltamisen iloa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita lapsille soveltuvien teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen** ja **keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksessa pyritään kehittämään lapsen valmiuksia ymmärtää lähiympäristön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Asiaa lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön, menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, vierailuja, erilaisia mediasisältöjä sekä lähiympäristön tapahtumia.

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä

käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus on yleissivistävää ja sitä toteutetaan osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä. Katsomuskasvatuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan soveltuvia menetelmiä. Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Pedanetissä on ohjeistusta uskonnollisten tilaisuuksien järjestämiseen varhaiskasvatuksessa (Uskonnolliset tilaisuudet Laukaan varhaiskasvatuksessa).

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä **menneisyyden** tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia. Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia **tulevaisuutta** ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen.

Median näkökulmasta Laukaan varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lisätä ikätason mukaisesti lasten tasa-arvoa digitaalisen osaamisen eri osa-alueilla, kuten laitteiden ja sovellusten käytössä, medialukutaidossa sekä ohjelmointiosaamisessa. Lasten elämään liittyviä mediasisältöjä ja niiden todenmukaisuutta pohditaan yhdessä kehittäen lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä esim. liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa oppimisen alueisiin liittyviä sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Pedagogisessa dokumentoinnissa hyödynnetään digitaalisia ympäristöjä.

Varhaiskasvatuksessa ohjelmointiin tutustumisessa korostuu ajattelun ja ongelmanratkaisutaitojen oppiminen. Lapset harjoittelevat ohjelmointiin liittyviä taitoja leikkien, laulaen, pelaten ja yhdessä kokeillen. Laitteiden ja sovellusten käytöllä voidaan opittuja taitoja tukea edelleen. Henkilöstön halu ja innostus digitaalisten välineiden ja sovellusten käyttöön lasten kanssa on oleellisessa roolissa.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten suusta

“**Tutkiminen ja toimiminen** on sitä, että etsitään, käydään metsässä ja liikuntasalissa.”

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää omaa elinympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa. Omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään oppijoina.

Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikan osa-alueisiin leikin ja toiminnan kautta päivittäisissä tilanteissa. Havaintoja opitaan ilmaisemaan esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden avulla. Matematiikan osa-alueita ovat mm.

- muodot, määrät, muutokset
- luokittelu, vertailu, järjestykseen asettaminen
- ongelmien pohtiminen, päättely, ratkaisu
- lukukäsite, lukumäärät, lukusanat, numeromerkit, lukujonotaidot
- mittaaminen
- sijainti- ja suhdekäsitteet
- tilan ja tason hahmottaminen
- geometrinen ajattelu, kappaleiden ja muotojen tutkiminen
- aikakäsite

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapset oppivat nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja heidän ympäristösuhteensa vahvistuvat. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta siitä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Teknologiakasvatuksessa kiinnitetään huomiota koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Tavoitteena on, että lasten omakohtaisten kokemusten kautta herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa.

Kasvan, liikun ja kehityn

Lasten suusta

“Nukkuminen, liikunta, syöminen, leikkiminen, jalkapallo, sähly, koripallo, juominen, hedelmät, luistelut, jääkiekko, tanssi, baletti, voimistelua. Sillein me kehitytään.”

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tähän oppimisen alueeseen sisältyvät **liikkuminen, ruokakasvatus, terveys ja turvallisuus**.

Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lasten terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Lapsille liikuntaa suositellaan kolme tuntia päivässä (THL), joka pitää sisällään kuormittavuudeltaan monipuolista liikkumista ja leikkimistä sisällä ja ulkona. Henkilöstön tehtävänä on kannustaa lapsia **liikkumiseen** ja fyysiseen aktiivisuuteen sekä poistaa liikkumista estävät tekijät ja mahdollistaa turvallinen liikkuminen niin sisällä kuin ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista, lasten ikä- ja taitotason huomioivaa tavoitteellista toimintaa. Lasten taitojen havainnointi ja dokumentointi ovat tärkeitä suunnitelmassa liikuntakasvatusta. Toiminnallisuus ja fyysinen aktiivisuus tulee olla luonnollinen osa lasten päivittäistä arkea.

Oppimisympäristöt rakennetaan yhdessä lasten kanssa niin, että ne houkuttelevat liikkumaan ja lapsilla on mahdollisuus myös omaehtoiseen kokeilevaan liikkumiseen ulkona ja sisällä. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Leikki on lapsille luontainen tapa oppia liikuntataitoja. Henkilöstö suunnittelee pedagogiset tavoitteet lapsiryhmänsä toiminnalle, huomioiden vuodenaajat erityispiirteineen ja niiden mahdollistaman monipuolisen liikunnan. Lasten tasolle virittäytyminen ja henkilöstön heittäytyminen sekä liikuntamyönteinen asenne kannustavat lapset mukaan liikkumiseen. Tärkeää on säilyttää liikunnan ilo. Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Motoristen taitojen kehittyminen vaatii paljon toistoja ja harjoitusta. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä lasten liikkumisen ja aktiivisen arjen mahdollistamiseksi. Päivittäin, kun huoltajille kerrotaan lapsen arjesta on tärkeää kertoa myös lasten liikkumisesta. Huoltajilta kysellään myös ideoita liikuntakasvatukseen. Yhteistyötä voidaan toteuttaa paikallisten liikuntaseurojen kanssa. Liikunnallinen elämäntapa luodaan jo varhaislapsuudessa.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömiseen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin.

Varhaiskasvatuksen ruokakasvatus voi olla esim.

- ruokailutilanteen ohjausta ja yhteisiä pelisääntöjä
- erilaisia kasvatusprojekteja; yrtit, herneet jne.
- ruuan valmistamista, leipomista
- ruoka-aineisiin tutustumista eri aistien avulla
- kauppaleikkejä, kotileikkejä
- vierailuja torille, kauppaan, päiväkodin keittiöön

Varhaiskasvatuksen ruokailutilanteet ovat kokonaisvaltaisen oppimisen mahdollisuuksia: nähdäänkö ruokailut kasvatuksena, opetuksena vai hoitona?

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lapsia tuetaan pitämään huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Kieleen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat koskevat jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet rikastuttavat yhteisöä myönteisellä tavalla. **Vieras- tai monikielinen** lapsi voi olla maahanmuuttaja- tai pakolaistaustainen tai Suomessa syntynyt lapsi, jonka perhe on vieras- tai monikielinen. Lapsi voi osata hyvin suomea, jopa äidinkieltään paremmin, mutta silti hän on oikeutettu monikielisyyden tukemiseen. Laukaan varhaiskasvatussuunnitelmassa käytetään termiä monikielinen, kun tarkoitetaan edellä mainittuja tilanteita.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Monikielisten lasten kielitaidon tukeminen on arjessa tapahtuvaa lasten toiminnan ohjausta, jossa lähtökohtana on lapsilähtöisyys, toiminnallisuus ja leikki. Henkilöstön rooli on motivoida lasta ja tarjota monipuolisia mahdollisuuksia suomen kielen ymmärtämisen ja tuottamisen harjoitteluun kaikissa varhaiskasvatuksen hoito-, kasvat- ja opetustilanteissa. Lasten monikielisyyden tukeminen on henkilöstön vastuulla. Suomen kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen.

Monikielisten lasten kielitaidon tukemisen tarkoituksena on tukea monikielistä identiteettiä ja yhdessä äidinkielen kehittymisen kanssa vahvistaa lasten toiminnallista monikielisyyttä sekä edistää joustavaa esiopetukseen ja kouluun siirtymistä. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan niin, että heistä kasvaisi aktiivisia puhujia ja kuuntelijoita monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa. Osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee monikielisten lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenään toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Uudessa kulttuurissa ja uuden kielen keskellä asuvat monikulttuuriset perheet tarvitsevat usein tukea siinä, miten perheen omaa äidinkieltä ylläpidetään ja miten siitä rakennetaan lapsen vahva kieli. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lasten perheiden tukeminen lasten äidinkielen ylläpitämisessä ja vahvistamisessa.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Romanilasten kielellistä kehitystä tuetaan yhteistyössä lasten huoltajien ja

romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä.

Lasten suusta

“Suomen kieli, Ranska, Espanja, Ruotsi, Englanti, Lontoo, Marokko, Kiina, Japani. Australia, Norja, Argentiina, Brasilia, Portugali, Thaimaa, Sisilia, Tanska. Saksassa saa ajella vähän kovempaa. Kiinassa syödään puikoilla. Muualla puhutaan eri kieltä kuin Suomessa.”

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Tällä hetkellä Laukaassa ei järjestetä ns. kielikylyä (Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikyly varhaiskasvatuksessa), kielipesätoimintaa tai muuta laajamittaista kaksikielistä varhaiskasvatusta. Sen sijaan varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä voidaan käyttää kielirikasteista toimintatapaa. Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena kielirikasteisessa toiminnassa on kielten oppimisen tukeminen, kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun herättäminen sekä kielivalintojen monipuolistaminen. Kielirikasteinen toiminta voi perustua työntekijän henkilökohtaiseen kiinnostukseen sekä kielitaitoon tai/ja lapsiryhmän toiveisiin ja tarpeisiin. Sisällöltään kielirikasteinen toiminta voi olla esimerkiksi tervehdysten ja fraasien tai laulujen kautta tulevaa vieraan kielen oppimista.

5. Tuki varhaiskasvatuksessa

Laukaassa varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua ja erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Varhaiskasvatuksessa lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tuetaan lasten tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lasten kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lasten aloittaessa esiopetuksen ja myöhemmin koulun.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan lapselle annetaan hänen tarvitsemaansa tukea heti, kun sellaiseen havaitaan tarvetta. Varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti eli jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus omassa lapsiryhmässään toteutuvaan varhaiskasvatukseen ja annettavaan tukeen. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan tuen kolmitasoista mallia (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Yhteisissä keskusteluissa lapsen huoltajien kanssa etsitään toimintamalleja ja tarvittaessa sovitaan yhteistyöstä eri ammattilaisten kanssa. Periaatteena lasten tuen tarpeita koskeissa keskusteluissa on avoimuus ja yhteistyö. Lasten huoltajat ovat aina ensisijaisia asiantuntijoita oman lapsensa asioissa, ja heillä on oikeus tietää omaa lasta koskevista tuen järjestelyistä. Huoltajia kuullaan suunniteltaessa ja arvioitaessa lapsen yksilöllistä tukea.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan. Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi tehdään

yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan (veon) kanssa. Yksikön esihenkilö vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla. Esihenkilö huolehtii yhdessä veon kanssa, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Laukaassa:

- Varhaiskasvatuksessa noudatetaan kolmitasoisien tuen mallia
- Tavoitteena on luonteva jatkumo varhaiskasvatuksen aikana, esiopetuksen alkaessa sekä lasten siirtyessä kouluun
- Kaikille huoltajille tiedotetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentelystä
- Huoltajan kanssa keskustellaan ajantasaisesti lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista
- Vahva, kaikille lapsille kuuluva yleinen tuki on pohjana muille tuen tasoille
- Henkilöstön perusosaamista on lasten tuen tarpeen tunnistaminen
- Tukea järjestetään heti, kun sille huomataan tarve
- Tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa lasten omassa varhaiskasvatuksen ryhmässä inklusion periaatteen mukaisesti
- Tuen antaminen ja tukitoimiin sitoutuminen kuuluu koko henkilöstölle
- Yksikön esihenkilö vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta
- Tuen tarve voi olla lyhytaikaista tai pitkäaikaista
- Lapsen tarvitsema tuki, tavoitteet sekä menetelmät niiden toteuttamiseksi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (lapsen vasu)

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat lasten, huoltajien ja henkilöstön yhteistyökumppaneita yksilöllisen tuen suunnittelussa ja arvioinnissa kaikilla tuen tasoilla. Henkilöstöllä on velvollisuus kertoa havaitsemistaan lasten tuen tarpeista veolle.

Konsultoivat veot työskentelevät alueittain. Konsultointi on kunnallisten ja yksityisten päiväkotien, perhepäivähoidon ja henkilöstön sekä asiakasperheiden ohjaamista ja tukemista. Veo havainnoi lapsiryhmässä lasta ja tiimin toimintatapoja sekä arvioi tilannetta kokonaisuutena omien ja henkilöstön havaintojen perusteella. Veo keskustelee henkilöstön kanssa havainnoistaan ja opastaa erilaisten toimintatapojen ja materiaalien käyttöön. Veo osallistuu tehostetun ja erityisen tuen vasukeskusteluun ja tarvittaessa yleisen tuen vasukeskusteluun sekä muihin yhteistyöpalaveriin. Veo osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin, yhdessä ryhmän opettajan kanssa. Lapsella on oikeus veon palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa mukaisesti. Veon antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä yhdessä muun tiimin kanssa toteutettavaa opetusta.

Varhaiskasvatuksen ryhmäavustajien resurssi kohdistetaan vahvaa yksilöllistä tukea tarvitsevien lasten arkeen. Ryhmäavustaja työskentelee osana lapsiryhmän tiimiä, ja hänen työnkuvaa suunnitellaan tukea tarvitsevien lasten sen hetkisten tarpeiden mukaan. Ryhmäavustajan tehtävänä on tukea lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Varhaiserityiskasvatuksen palvelupäällikkö koordinoi avustajajärjestelyjä kunnassa.

Tukea tarvitsevien lasten sijoittelussa varhaiskasvatuksen ryhmiin otetaan huomioon lasten tuen tarpeet. Tarvittaessa varhaiserityiskasvatuksen palvelupäällikkö osallistuu tukea tarvitsevien lasten perheiden palveluohjaukseen varhaiskasvatukseen hakemisessa. Perhepäivähoidossa huoltajan kanssa keskustellaan lapsen siirtymisestä päiväkotiin lapsen edun näin edellyttäessä, jotta lapsi saa tarvitsemaansa tukea. Erityistä tukea saavien lasten varhaiskasvatus järjestetään pääsääntöisesti päiväkodeissa. Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän varhaiskasvatukseen, tuki suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhteistyössä.

Lasten suusta

Veo

”Opettaa jotain lapsia, näppäilee tietokoneella ja kuuntelee toisia ihmisiä.”

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Lasten tuen järjestäminen edellyttää eri tahojen välistä yhteistyötä, jota toteutetaan ensisijaisesti huoltajien suostumuksella. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt on sovittu hyvinvointialueen neuvolan ja kuntoutuksen työntekijöiden, perheneuvolan, lastensuojelun ja sosiaalitoimen palvelujen kanssa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää.

Huoltajan kanssa keskustellaan heti, kun henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista tai lapsella ilmenee oppimisen tai kehityksen tuen tarvetta. Huoltajilla on aina mahdollisuus osallistua tuen suunnitteluun, toteutumiseen ja arviointiin. Lapsen yksilöllisiä tukitoimia aloitetaan ja toteutetaan huoltajien kanssa sovitusti, ja huoltajalla on oikeus tietää lasta koskevista päätöksistä ja toimintatavoista. Lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus saada tukea myös tilanteissa, joissa huoltaja vastustaa tuen antamista tai huoltaja ei sitoudu yhteistyöhön. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi ja perhe voivat saada tukea myös muiden palveluiden kuin varhaiskasvatuksen kautta. Tällöin toteutetaan **monialaisesti** yhteistyöpalavereja (esim. lapsen vasukeskustelun yhteydessä). Samalla myös sovitaan eri toimijoiden roolit ja vastualueet lapsen ja perheen arjen tukemisessa. Koollekutsujana yhteistyöpalaveriin voi toimia mikä tahansa tahoista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehdessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Neuvolan terveydenhoitaja voidaan kutsua mukaan lapsen monialaiseen yhteistyöhön, kun lapsen tarvitsemaa tukea kartoitetaan ja suunnitellaan. Hyvinvointialueen palveluihin kuuluvat myös puhe-, toiminta- ja fysioterapeutin sekä pikkulapsipsykologin palvelut. Huoltajat voivat ottaa yhteyttä omatoimisesti hyvinvointialueen eri palveluihin, henkilöstö/ veo voi suositella yhteistyön aloittamista

tai lapsi saa lähetteen neuvolasta. Arviointien palaute huoltajille ja henkilöstölle pyritään järjestämään yhteispalaverina. Huoltajan suostumuksella lapsen kuntoutuksesta vastaavat terapeutit kutsutaan mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen, ja heiltä saatuja huomioita hyödynnetään lapsen vasua kirjatessa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee tarvittaessa yhteistyötä sosiaalityön kanssa. Henkilöstö voi saada sosiaaliohjaajalta ohjausta ja neuvoja anonymisti asiakastilanteisiin. Henkilöstö/veo voi yhdessä huoltajan kanssa tehdä palvelutarpeen arviointipyyynnön tai kutsua koolle yhteispalaverin sosiaalityön kanssa.

Varhaiskasvatuksen työntekijällä on työhönsä kuuluva velvollisuus tehdä sosiaalitoimeen lastensuojeluilmoitus silloin, kun hän havaitsee tai saa tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen mahdollinen lastensuojelun tarve on syytä selvittää (Lastensuojelulaki 25§).

Laukaan perheneuvolan työntekijät (psykologit/sosiaalityöntekijä) osallistuvat tarvittaessa monialaiseen yhteistyöhön ja vasu-keskusteluihin. Perheneuvola palvelee lapsiperheitä kasvuun ja kehitykseen sekä perheen ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa.

5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan tuen kolmitasoista mallia; yleinen, tehostettu ja erityinen tuki, jolloin lapsen saama tuki voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Yleinen tuki on kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille suunnattua tavoitteellista toimintaa, jonka menetelmät tukevat kaikkia lapsia. Yleisen tuen järjestäminen on koko henkilöstön yhteinen tehtävä. Yleinen tuki tarkoittaa työtapojen tarkistamista ja lasta helpottavien toimintatapojen järjestämistä ryhmässä. Lapsi voi tarvita tukea kehityksensä eri osa-alueilla ja kaikkien lasten normaaliin kehitykseen kuuluu tuettavia vaiheita.

Päiväkodin lapsiryhmässä varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että kaikki lapsen arjessa työskentelevät sitoutuvat ja ottavat käyttöön lapselle sovitut pedagogiset ratkaisut. Muissa toimintamuodoissa (perhepäivähoito, ryhmis) henkilöstöllä on mahdollisuus saada tukea pedagogiseen suunnitteluun veolta tai omalta esihenkilöltä. Vahva ja lapsen arjessa toteutuva yleinen tuki on perusta tehostetun ja erityisen tuen suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Yleisessä tuessa jokapäiväiset tilanteet (mm. ruokailu, ulkoilu, siirtymä- ja leikkitilanteet) hyödynnetään kokopäiväpedagogiikan mukaisesti lapsiryhmän arjessa. Nämä usein toistuvat tilanteet tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia esimerkiksi motoristen, sosiaalisten ja kielellisten taitojen harjoitteluun. Pienryhmätoiminta ja siirtymätilanteiden porrastaminen ovat tärkeitä toimintatapoja lapsiryhmien arjessa. Myös rutiinit, selkeä, toistuva struktuuri ja tapahtumien ennakointi tuovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Lapsen turvallisuuden tunnetta tukevan, hyvän vuorovaikutuksen luominen jokapäiväisissä tilanteissa on henkilöstön vastuulla. Toimintaa tulee tarvittaessa eriyttää ylös- tai alaspäin vastaamaan kaikkien lasten tarpeita.

Yleisen tuen pedagogisina ratkaisuinä kaikissa varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä:

- toteutetaan pienryhmätoimintaa

- tuetaan lasten keskinäistä vuorovaikutusta
- toimitaan selkeän päiväjärjestyksen mukaan
- eriytetään toimintaa huomioiden lasten ikä, kehitysvaihe, yksilölliset tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet
- käytetään kuvia kommunikoinnin tukena
- käytetään kuvia ja muita visuaalisia keinoja ympäristön selkiyttämiseen
- karsitaan häiritseviä aistiärsyksiä esim. porrastamalla toimintoja ja hyödyntämällä eri tiloja
- toteutetaan tarvittaessa lapsikohtaista ohjaamista

Yleisen tuen valikkoon (lomake Pedanetissä) kirjataan toimintatapoja lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen tarpeiden huomioimiseen koko ryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Valikossa on lueteltuna vaihtoehtoisia menetelmiä lasten erilaisten tarpeiden näkökulmasta.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöstä, vaan tukea annetaan aina lapsen tarpeen mukaisesti. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista sekä apuvälineistä, tehdään hallintopäätös, jolloin myös tukipalvelut kirjataan lapsen vasuun.

Tehostettua tukea annetaan lapselle, joka tarvitsee yksilöllistä tukea yhdellä tai useammalla kehityksen osa-alueella tai useissa arjen eri tilanteissa. Yleensä tehostettuun tukeen siirrytään, kun yleisen tuen menetelmiä on ollut käytössä riittävään pitkään ja/tai niiden on todettu olevan riittämättömiä. Tehostettu tuki suunnitellaan yhdessä huoltajan, ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan/perhepäivähoitajan ja veon kanssa. Usein käytössä on myös eri asiantuntijoiden havaintoja lapsesta.

Tehostettu tuki sisältää samoja elementtejä kuin yleinen tuki, mutta lapsen tukitoimia tehostetaan, tarkennetaan, yksilöllistetään sekä toteutetaan säännöllisesti pidemmällä ajalla verrattuna yleiseen tukeen. Tehostetussa tuessa korostuu lapsen tarve yksilölliseen ohjaukseen, ja se voi sisältää useita pedagogisia tai erityispedagogisia menetelmiä. Tehostetussa tuessa valitaan lapsen tarpeiden mukaisia opetusmenetelmiä ja toimintatapoja esimerkiksi kommunikaation, ryhmän jäsenenä toimimisen, uusien asioiden oppimisen tai toiminnanohjauksen sekä tunne- ja vireystilan säätelyn vahvistumisen tukemiseksi. Jokapäiväiset tilanteet hyödynnetään vuorovaikutusta ja uusia taitoja tuetusti harjoiteltaessa. Lapsen osallisuuden kokemusta tuetaan huomioimalla lapsen kiinnostuksen kohteet toiminnan sisällöissä. Lapsella voi olla erilaisia apuvälineitä, kuten kuvakansio/-kalenteri kommunikoinnin tukena tai aktiivisuustason säätelyyn liittyviä välineitä. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Varhaiskasvatuksessa lapselle annetaan **erityistä tukea**, kun yleinen tai tehostettu tuki ei riitä. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Erityisessä tuessa lapsen henkilökohtaisen tuen tarve on usein lähes kokoaikaista. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa on pitkäaikaista, ja sen suunnittelussa korostuu monialaisen asiantuntijatiimin yhteistyö. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen mahdollisuus osallistua toimintaan tasavertaisena jäsenenä vaatii koko henkilöstöltä tiivistä yhteistyötä ja sitoutumista tukitoimien toteuttamiseen. Tarvittaessa henkilöstön perusosaamista vahvistetaan esim. erilaisin koulutuksin ja tarjotaan perehdytystä tukitoimien ja -menetelmien käyttöön. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Tuen kolmitasoisuus:

Yleinen tuki:

- Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille
- Yleisen tuen tarkoituksena on huomioida jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet
- Yleisen tuen järjestäminen on koko henkilöstön yhteinen tehtävä
- Hallintopäätös tukipalveluista
- Vasuun kirjataan tavoitteet pedagogiselle toiminnalle, jotta lapsen yksilöllinen tukeminen varhaiskasvatuksessa toteutuu

Tehostettu tuki:

- Järjestetään lapselle, joka tarvitsee yksilöllistä tukea yhdellä tai usealla kehityksen osa-alueella tai useissa arjen eri tilanteissa
- Samoja elementtejä kuin yleisessä tuessa, lapsen tukitoimia tehostetaan, tarkennetaan, yksilöllistetään sekä toteutetaan säännöllisesti pidemmällä ajalla
- Tehostettuun tukeen siirrytään, kun yleisen tuen menetelmiä on ollut käytössä riittävän pitkään ja/tai niiden on todettu olevan riittämättömiä
- Pedagoginen arvio ja hallintopäätös
- Henkilöstö ja veo kirjaavat tehostetun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman lapsen vasuun

Erityinen tuki:

- Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa on pitkäaikaista ja monialaisessa yhteistyössä suunniteltua
- Henkilöstön perusosaamista vahvistetaan ja tarjotaan perehdytystä tukitoimien ja -menetelmien käyttöön
- Erityisessä tuessa lapsen henkilökohtaisen tuen tarve on usein lähes kokoaikaista
- Rakenteelliset järjestelyt korostuvat, esim. henkilöstön mitoitus ja rakenne
- Pedagoginen selvitys ja hallintopäätös
- Veo kirjaa yhdessä henkilöstön kanssa erityisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman lapsen vasuun

Lapsen yksilöllisten tukitoimien järjestelyissä tärkeimpänä näkökulmana on lapsen edun ja tarpeiden toteutuminen sekä lapsen osallisuus. Tavoitteena on, että lapsi voi osallistua ryhmän toimintaan ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Tuki järjestetään muokkaamalla toimintatapoja, toiminnan sisältöä, oppimisympäristöä ja henkilöstöjärjestelyjä lapsiryhmän tarpeita vastaaviksi. Lapselle sopivien toimintatapojen ja opetusmenetelmien valinnassa huomioidaan lapsen ikä, kehitysvaihe sekä mielenkiinnon kohteet.

Lapsen tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja/tai hoidollisia tuen muotoja. Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti.

- **Pedagogisia tuen muotoja** ovat mm. kokopäiväpedagogiikka, selkeä ja ennakoitava päivärytmi, pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttö, oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut, pedagoginen työvuorosunnittelu, lapsen yksilöllinen ohjaaminen, kuvien ja viittomien käyttö, kommunikoinnin tukeminen, veon tuki, varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.
- **Rakenteellisia tuen muotoja** ovat henkilöstön osaamisen lisääminen, henkilöstön mitoittamiseen ja rakenteeseen sekä lapsiryhmän kokoon liittyvät järjestelyt, tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pienryhmissä toimiminen tai muu tarvittava ryhmämuoto.
- **Hoidolliset tuen muodot** liittyvät lapsen terveydenhoidollisiin tarpeisiin. Näitä ovat esim. lasten pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät tarpeet ja apuvälineet sekä käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaan. Terveydenhuollon asiantuntijoiden konsultoinnilla vahvistetaan henkilöstön osaamista. Lapsen lääketai sairaudenhoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

5.4 Tuen tarpeen arviointi

Laukaan varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia arvioidaan kaikilla tuen tasoilla. Usein lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lasten ja lapsiryhmien tuen tarpeiden arviointiin henkilöstön sitä pyytäessä sekä tekemällä havainnointikäyntejä ryhmissä. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin tukena veo voi käyttää erilaisia arviointimateriaaleja tai ohjata henkilöstöä niiden käyttöön (esim. Taaperon ja leikki-ikäisen arki -materiaali).

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tai esihenkilön tulee ottaa veoon yhteyttä:

- kun herää huoli lapsen kehityksestä, oppimisesta tai hyvinvoinnista
- lapsiryhmässä aloittaa vieraskielinen lapsi: arvioidaan veon yhteistyön tarve
- lapsi on ohjattu kehityksen arviointiin tai jatkotutkimuksiin terveydenhuollon palveluihin/erikoissairaanhoidon
- lapsi saa yksilöterapiaa/ terapia on alkamassa (puhe-, toiminta-, fysio- tai muu terapia)
- lapsen asioissa tulee kutsu kuntoutussuunnitelmapalaveriin (kunsu-palaveriin) tai erikoissairaanhoidon hoitoneuvotteluun
- lapsi tulee varhaiskasvatukseen sosiaalitoimen läheteellä, jonka perusteena on lastensuojelulaki tai sosiaalihuoltolaki

- varhaiskasvatuksessa tehdään lastensuojeluilmoitus: arvioidaan veon yhteistyön tarve

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Tehostetun ja erityisen tuen vasuna käytetään samaa lapsen vasulomaketta kuin yleisessä tuessa. Vasu laaditaan yleensä syyskaudella huoltajien ja henkilöstön kanssa yhdessä hyödyntäen tarvittaessa monialaista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen vasun kirjaamisesta. Lapsen mielenkiinnonkohteet ja mielipiteet tulee selvittää ja kirjata vasuun. Lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita hyödynnetään lapselle suunnatun tuen suunnittelussa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta tehostettu/erityinen tuki kirjataan lapsen vasuun, joka on yhdistetty esiopetuksen oppimissuunnitelmaan, sekä sovitetaan yhteen esiopetuksessa annettavan tuen kanssa.

Lapsen tehostetun ja erityisen tuen vasuun kirjataan:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet ja menetelmät niiden saavuttamiseksi Tavoitteet asetetaan henkilöstön toiminnalle, jotta lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen toteutuu.
- lapsen tarpeiden mukaiset pedagogiset, rakenteelliset sekä hoidolliset tuen muodot ja ratkaisut
- tuen edellyttämä yhteistyö, palvelut ja vastuut
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen käyttö
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, mikäli se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta
- suunnitelman tavoitteiden toteutumisen ja tukitoimien vaikutusten arviointi
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet asiantuntijat

Lapsen vasun laadinnassa hyödynnetään muiden tahojen, esimerkiksi terveydenhuollon asiantuntijoiden yhteenvetoja ja lausuntoja lapsen kehityksestä sekä muita vasun liitelomakkeita. Vasukeskusteluun osallistunut työntekijä vastaa siitä, että tiimillä on tiedossa lapsen vasuun kirjatut asiat, jotta lapsen tuki toteutuu arjessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään tuen hallintopäätöksen sisällön mukaisesti. Lapsen tuen tarvetta sekä yksilöllisen tuen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa ja tarpeen mukaan useammin. Pääsääntöisesti arviointi toteutetaan toimintakauden lopussa vasukeskustelussa. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Lapsen vasusta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet.

Lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatusyksikköön (kunnan sisällä tai eri paikkakunnalle) lähettävän tahon työntekijä siirtää varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot varhaiskasvatuslain (540/2018, 41§) mukaisesti toimittamalla lapsen vasusta sekä tuen

hallintopäätöksestä kopion uuteen yksikköön. Lisäksi arvioidaan, onko tarpeellista pitää erillinen tiedonsiirtopalaveri.

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Laukaassa hallintopäätöksen varhaiskasvatuksen tehostetusta tai erityisestä tuesta sekä yleisen tuen tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen johtaja. Lapsen huoltajat hakevat tuen päätöstä ja päätös on oikaisuvaatimuskelpoinen. Päätöksestä ilmenee lapsen tarpeen mukainen tuen taso ja muodot, varhaiskasvatuksen järjestämispaikka ja lapselle annettavat tukipalvelut. Lapselle annettavat tuen muodot ovat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja/tai hoidollisia toimenpiteitä. Sama päätösprosessi koskee Laukaassa kaikkia varhaiskasvatuksen yksiköjä ja toimintamuotoja.

Varhaiskasvatuksen tuen hakemuksen taustatietona on lapsen vasuun kirjatut asiat, ja hakemuksen liitteeksi varhaiskasvatuksen työntekijä ja veo laativat yhdessä Lapsen tuen tarpeen arvioinnin (lomake Muksunetissä ja Pedanetissä). Usein käytössä on myös eri asiantuntijoiden havaintoja ja/tai lausuntoja lapsesta.

Terveystietojen asiantuntijoiden (lääkäri/psykologi) suosituksesta huoltajat voivat hakea lapselleen perusopetuslain (628/1998) 25 §:n mukaista **pidennettyä oppivelvollisuutta** (31.7.2026 saakka) /**varhennettua oppivelvollisuutta** (1.8.2026 alkaen), jos lapsen ei kehityksen viiveen, vamman tai sairauden vuoksi ole mahdollista suorittaa perusopetukselle säädettyjä tavoitteita oppivelvollisuuden mukaisessa ajassa. Pidennetyn oppivelvollisuuden aikana lapsi saa aina varhaiskasvatuksen erityistä tukea. Lapsen huoltajia tiedotetaan pidennetyn oppivelvollisuuden hakemisesta ja järjestelyistä. Päätös pyritään Laukaan kunnassa tekemään ennen toimintakauden alkua sinä vuonna, kun lapsi täyttää viisi vuotta, jotta lapsella on mahdollisuus aloittaa esiopetuksessa vuotta laissa säädettyä aikaisemmin. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen suunnittelija.

Huoltajilla on oikeus tulla kuulluksi lasta koskevassa päätöksentekoprosessissa, joten huoltajille varataan riittävä aika (n. kaksi viikkoa) tutustua päätöksen perusteena olevaan Lapsen tuen tarpeen arviointiin. Kuulemisen tarkoituksena on myös selvittää huoltajille, mitä suunnitteilla oleva päätös tarkoittaa. Kuuleminen toteutetaan keskustellen/kirjallisesti ja kirjataan Lapsen tuen tarpeen arviointiin. Kuulemisesta on ilmoitettava molemmille huoltajille. Tuen prosessi voi jatkua myös vastoin huoltajan tahtoa, jos se on lapsen edun mukaista.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Varhaiskasvatuksen tuen päätös toimitetaan huoltajille, varhaiskasvatusyksikön esihenkilölle sekä varhaiserityiskasvatuksen palvelupäällikölle. Tuen päätös on toistaiseksi voimassa ja se tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen/tason muuttuessa tai varhaiskasvatuspaikan vaihtuessa. Tuen päätös raukeaa, kun lapsen varhaiskasvatus päättyy. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen, esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tuesta tekevät erikseen molemmat kunnat.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Laukaassa ei ole vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen painottuvia varhaiskasvatusyksiköitä. Huoltajilla on halutessaan mahdollisuus hakea varhaiskasvatuspaikkaa toisen kunnan tällaista vaihtoehtoa tarjoavasta päiväkodista.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Lasten suusta

Arviointi:

”Semmosta, että arvioidaan niitä asioita, niinku kaikkea voi arvioida.”

Itsearviointi:

”Arvioi itseään sillain, että on vähän niin kun kaikessa hyvä, tai onko hyvä vai huono”

Arvioinnin tavoitteena on turvata varhaiskasvatuslain mukainen toiminta, tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä ja edistää lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Arviointi toimii myös laadun ja kehittämisen mittarina. Varhaiskasvatuksen arviointia suoritetaan kunta-, yksikkö- ja yksilötasolla.

7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

KUNTATASOLLA huoltajille suunnatut laajat asiakaskyselyt toteutetaan Laukaan varhaiskasvatuksessa joka toinen vuosi ja esiopetuksessa joka vuosi. Tuloksia ja palautteita hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Varhaiskasvatusyksikön esihenkilö tiedottaa huoltajia kirjallisesti kyselyiden tuloksista ja kehittämistoimenpiteistä. Kyselyn tulokset julkaistaan myös Laukaan varhaiskasvatuksen nettisivuilla ja viedään sivistyslautakuntaan tiedoksi.

Varhaiskasvatuksessa toimii arviointi- ja kehittämistyöryhmä, jonka tavoitteena on suunnitella ja aikatauluttaa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa arviointia eri tasoilla. Arviointityöryhmä kokoontuu viisi kertaa toimintakaudessa. Arviointityöskentelyssä käytetään Karvin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus) varhaiskasvatusta koskevia ohjeita ja materiaaleja, kuten Valssi-arviointia. Valssi on Karvin ylläpitämä digitaalinen arviointijärjestelmä ja osa varhaiskasvatuksen arvioinnin kansallista kokonaisuutta. Kuntatasolla arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään aiempia arviointien tuloksia sekä ajankohtaisia huomioita. Arviointityön tueksi on käytössä varhaiskasvatuksen arvioinnin ja pedagogisen kehittämisen vuosikello (Pedanetissä), jota päivitetään toimintakauden aikana.

Tiimityön vuorovaikutuksen kehittämisen tueksi on saatavilla vuorovaikutuksen ”tikkataulut” (Pedanetissä). Tikkatauluissa kuvataan kriteerit, joiden avulla henkilöstö arvioi vuorovaikutusta arjessa.

YKSIKÖTASON arviointi perustuu toiminnan jatkuvaan pedagogiseen arviointiin. Henkilöstön säännölliset tiimipalaverit ovat olennainen osa varhaiskasvatuksen laadukasta suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistyötä. Tiimipalaverissa luodaan yhteinen näkemys pedagogisten toimintatapojen toteuttamisesta ja arvioidaan jatkuvasti ryhmän toimintaa.

Tiimisopimukseen kirjataan yhdessä sovitut pedagogiset asiat, joihin kaikki tiimissä sitoutuvat. Tiimisopimus laaditaan toimintakauden alussa, **syyskuun loppuun** mennessä. Tiimi arvioi tiimisopimukseen säännöllisesti arjen sujuvuutta, vuorovaikutusta, pedagogisia työ- ja toimintatapoja, toiminnan sisältöä ja toimintaympäristöä.

Maalis-toukokuussa käydään esihenkilön ja työntekijän kehitys-/ onnistumiskeskustelut. Esille tulevat koulutus- ja kehittämistarpeet toimivat henkilöstön ammatillisen kehittymisen lähtökohtina. Henkilöstön toteuttama jatkuva itsearviointi ja arjen havainnointi ovat tärkeitä tavoitteellisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen takaamiseksi.

YKSILÖTASOLLA lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kerran toimintakauden aikana ja sitä arvioidaan vähintään kerran vuodessa ja tarpeen mukaan myös useammin. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen toteutumisen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Yksikön pedagoginen toiminta- ja kehittämissuunnitelma

Varhaiskasvatusyksikössä laaditaan toimintakausittain Yksikön pedagoginen toiminta- ja kehittämissuunnitelma, jonka kirjaamisesta vastaa yksikön esihenkilö, yhdessä veon ja apulaisjohtajan kanssa. Yksikön tulevat kehittämiskohteet muodostetaan yhdessä seuraavalle toimintakaudelle ja ne ovat pohja yksikön pedagogiselle toiminta- ja kehittämissuunnitelmalle. Koko

henkilöstö osallistuu suunnitelman laadintaan. Pedagogista toiminta- ja kehittämissuunnitelmaa työstetään toimintakauden aikana, ja tarkennetaan tavoitteita kuluvalle toimintakaudelle sekä arvioidaan ja kehitetään yksikön toimintaa. Varhaiskasvatussyksikköjen toiminta- ja kehittämissuunnitelmat kootaan vuosittain yhteen ja niistä muodostetaan koko kunnan varhaiskasvatusta koskeva yhteenveto varhaiskasvatuksen nykytilasta ja kehittämisestä.

Arvioinnin ja pedagogisen kehittämisen tueksi:

Varhaiskasvatuksen johtoryhmä koostuu sekä kunnallisten että yksityisten varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöistä ja veoista. Johtoryhmän tapaamisissa käsitellään kuukausittain kehittämistyötä.

Pedagogisia iltapäiviä järjestetään varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöille ajankohtaisista varhaiskasvatuksen asioista.

Vasutyöryhmä on tarkoitettu koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle, tiimivastaavat ovat velvoitettuja osallistumaan. Vasutyöryhmässä pohditaan kunnan vasuun kirjattuja asioita ja arjessa esiin nousevia pedagogisia kysymyksiä.

Varhaiskasvatuksen arviointi- ja kehittämistyöryhmään kuuluu osa kunnallisista varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöistä. Työryhmän tavoitteena on suunnitella ja aikatauluttaa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa arviointia eri tasoilla sekä suunnitella henkilöstölle pedagogista osaamista tukevaa koulutusta.

7.2. Varhaiskasvatuksen jaettu pedagoginen johtajuus

Lasten suusta

Jaettu**johtajuus:**

”Molemmat sais johtaa.”

Varajohtaja:

”Oikee johtaja on kipee, niin varajohtaja on paikalla.”

Laukaan varhaiskasvatuksen johtajuuden kehittämistä ohjaa tavoite yhtenäistää ja kehittää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen laatua. Jaettu pedagoginen johtajuus on määritelty johtajuuden ja vastuualueiden jakamisena. Jaettu pedagoginen johtajuus on muun muassa:

- Yhteisen vastuun kantamista varhaiskasvatuksen pedagogiikan laadusta ja kehittämisestä
- Yhteisten inklusiivisten rakenteiden luomista ja pedagogisen kokonaisuuden muodostamista
- Jaettua asiantuntijuutta ja eri tahojen vuoropuhelua
- Yhteisten ratkaisumallien löytämistä ristiriitatilanteissa

Varhaiskasvatuksen johtajan, palvelupäälliköiden ja päiväkodin johtajien tehtävänä on henkilöstön sitouttaminen varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja perustehtävään. He myös vastaavat rakenteista ja hallinnollisesta kokonaisuudesta sekä luovat puitteet vastavuoroisen pedagogisen keskustelun syntymiselle.

Apulaisjohtajalla on varhaiskasvatussyksikössä rooli sekä käytännön että pedagogiikan järjestelyissä. Työssään hän mahdollistaa arkitilanteissa pedagogisen keskustelun ylläpitämistä sekä omalla toiminnallaan mallittaa vastuun kantamista ja perustehtävään sitoutumista.

Tiimivastaava on varhaiskasvatuksen opettaja, jolla on päävastuu oman lapsiryhmänsä vasun mukaisesta toiminnasta: suunnittelusta, arvioinnista ja kehittämisestä. Perhepäivähoidossa

tiimivastaavana toimii perhepäivähoitaja. Tiimivastaavan tehtävänä on asioiden yhteiseen keskusteluun nostaminen ja pedagogisen keskustelun ylläpitäminen sekä yhteisten huomioiden eteenpäin vieminen esimerkiksi esihenkilölle.

Tiimissä jokaisen työntekijän työpanos on yhtä tärkeä. Tiimi laatii toimintakauden alussa tiimisopimuksen, jossa yhdessä sovitut arjen toimintatavat ja toiminnan tavoitteet kirjataan ylös. Tiimisopimukseen sitoutuu koko tiimin henkilöstö. Tiimi kokoontuu säännöllisesti pitämään tiimipalavereja, joissa varataan riittävästi aikaa pedagogiselle keskustelulle ja tiimitoiminnan arvioimiselle. Tiimien tukena toimivat päiväkodin johtaja/varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja he ovat mukana tiimipalavereissa tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) toimii linkkinä ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa tiimien, yhteistyötahojen ja varhaiskasvatuksen esihenkilöiden kanssa. Veon ja esihenkilöiden tekemä yhteistyö on yhteisen pedagogisen suunnan määrittämistä, lapsiryhmän ja tiimien rakenteiden suunnittelua sekä jatkuvaa arviointia. Veon tehtävänä on yhdessä tiimien kanssa pohtia pedagogisia järjestelyjä ryhmän lasten tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Toimintatapojen arvioinnissa käytetään yleisen tuen valikko -lomaketta (lomake Pedanetissä).

Yllä mainitut jaetun pedagogisen johtajuuden tasot/toimijat muodostavat pedagogisen jaetun johtajuuden kokonaisuuden. Pedagogiikan kehittämisen vastuu jakautuu kaikkien tahojen kesken. Tärkeää on ammatillisen keskustelun ylläpitäminen sekä yhdessä asioista sopiminen. Keskustelulle järjestetään erilaisia foorumeita, kuten seminaaripäivät, suunnittelu- ja arviointipäivät sekä pedagogiset iltapäivät. Jaettu pedagoginen johtajuus perustuu säännölliseen arviointiin, yhteisten visioiden luomiseen ja yhteiseen tavoitteiden asetteluun.

Jaettu pedagoginen johtajuus

Liitteet

- Kiusaamisen vastainen suunnitelma (liite 1)

Lomakkeet ja materiaalit Pedanetissä (Pedanet Laukaa/Varhaiskasvatus)

* lapsen vasu-lomake liitteineen

- * saatekirje vasukeskusteluun valmistautumiseksi huoltajille
- * suostumus tietojen luovuttamiseen
- * monikielisyyden lomake (vanhemman kertomus lapsesta, kun lapsen äidinkieli muu kuin suomi)
- * lääkehoidon suunnitelma

* Palvelusopimus ja ohje

täyttämiseen

* Lapsen tavat ja

tottumukset

päivystyshoitoon

* Lapsen monikielisyyden tukeminen varhaiskasvatuksessa –materiaali

* Lastenneuvolan yhteistyölomake

* tiedonsiirto esiopetukseen

* Hyvä Alku –lomakkeet: esite, esitietolomake

* turvallisuussuunnitelma

* tiimisopimus

* yleisen tuen valikko

* yksikkökohtainen pedagoginen toiminta- ja kehittämissuunnitelma

* Pedagogisen kehittämisen ja arvioinnin vuosikello (päivittyvä)